

EDWARD FELIKS WINCENTY OSTROWSKI (1816–1859): TWÓRCA POLSKIEGO USTAWODAWSTWA WETERYNARYJNEGO, PROFESOR SZKOŁY WETERYNARYJNEJ W CHARKOWIE

78

W NINIEJSZYM OPRACOWANIU ZAPREZENTOWANO POSTAĆ JEDNEGO Z TWÓRCÓW I DYREKTORÓW SZKOŁY WETERYNARYJNEJ W WARSZAWIE, PROFESORA W CHARKOWSKIEJ SZKOŁY WETERYNARYJNEJ, AUTORA PIERWSZEGO W POLSCE USTAWODAWSTWA WETERYNARYJNEGO EDWARDA FELIKSA WINCENTEGO OSTROWSKIEGO (1816–1859). AUTORZY NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ ARCHIWALNYCH ZACHOWANYCH W ZBIORACH ARCHIWÓW POLSKI, UKRAINY I LITWY ORAZ PERIODYKÓW XIX WIEKU TWORZĄ JEGO SYLWETKĘ JAKO UCZONEGO, WYKŁADOWCY, CZŁOWIEKA, DLA KTÓREGO CHARKÓW ZOSTAŁ PRZYTULNYM MIEJSCEM ŻYCIA I ULUBIONEJ PRACY NAUKOWEJ.

Lubow Żwanko¹, Dmytro Kibkato², Jarosław Sobolewski³

¹ Centrum Muzealne, Państwowy Uniwersytet Biotechnologiczny w Charkowie, Ukraina

² Zakład Chorób Wewnętrznych i Diagnostyki Klinicznej Zwierząt Wydziału Medycyny Weterynaryjnej, Państwowy Uniwersytet Biotechnologiczny w Charkowie, Ukraina

³ Katedra Ochrony Zdrowia Publicznego i Dobrostanu Zwierząt, Instytut Medycyny Weterynaryjnej Wydziału Nauk Biologicznych i Weterynaryjnych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

W 2026 roku obchodzono 210. rocznicę urodzenia Edwarda Feliksa Wincentego Ostrowskiego (1816–1859), wybitnego polskiego lekarza weterynarii, utalentowanego dydaktyka, jednego z założycieli i dyrektorów Szkoły Weterynaryjnej w Warszawie, twórcy w Polsce i Imperium Rosyjskim ustawodawstwa weterynaryjnego, jednego z pierwszych profesorów Charkowskiej Szkoły Weterynaryjnej, autora pierwszego jej opisu historycznego. Urodzony na Litwie, gdzie zdobył wykształcenie weterynaryjne u uczniów Lu-

dwika Bojanusa, powiązał z Polską i Ukrainą swoje życie i pracę zawodową, a jego spuścizna naukowa należy do dziedzictwa nauk weterynaryjnych Europy Wschodniej.

Celem niniejszego artykułu jest wieloaspektowe przedstawienie postaci Edwarda Feliksa Wincentego Ostrowskiego, ułożone na podstawie m.in. unikatowych źródeł archiwalnych zachowanych w Archiwum Archidiecezjalnym Warszawskim (zespół 0159d Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Andrzeja w Warszawie), Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym

w Wilnie (zespół 720 Akademia Medyko-Chirurgiczna w Wilnie) oraz Państwowym Archiwum Obwodu Charkowskiego w Charkowie (zespół 928 Instytut Weterynaryjny w Charkowie) oraz artykułu Alojzego Kuczyńskiego „Edward Ostrowski”, opublikowanego w 1860 r. na łamach warszawskiego „Tygodnika Ilustrowanego”.

Edward Feliks Wincenty Ostrowski urodził się 2 czerwca 1816 r. we wsi Pakosze powiatu trockiego (obecnie: rejon trocki na Litwie), guberni wileńskiej w rodzinie szlachcica Andrzeja Ostrowskiego (1). Wykształcenie średnie zdobył w gim-

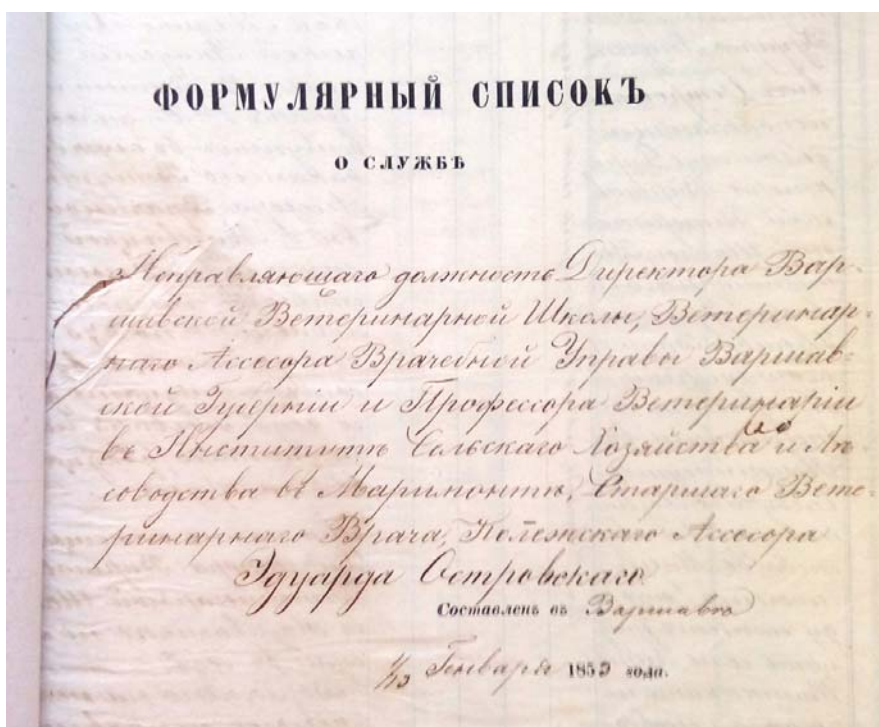
nazjum wileńskim, które z celującymi wynikami ukończył w 1832 r. i podjął studia wyższe na Wydziale Medycznym Wileńskiej Akademii Medyczno-Chirurgicznej, powstałej w tym samym roku na gruzach zamkniętego Uniwersytetu Wileńskiego.

Dlatego, żeby zostać lekarzem weterynarii, najpierw młodzieniec miał studiować na medycynie z tego powodu, że na Oddziale Weterynaryjnym Akademii w tym czasie prowadzony był tylko 3-letni kurs. Na podstawie „Listy Uczniów Imperatorskiej Wileńskiej Medyko-Chirurgicznej Akademii” wiadomo, że rozpoczął on studia w 1833 r., w roku ak. 1834/1835 wymieniony jako student II Klasy, w roku ak. 1835/1836 przeszedł na studia weterynaryjne i był wymieniony jako student wolny słuchacz pierwszego oddziału I Klasy Weterynaryjnej. W roku ak. 1837/1838 – jako student III Klasy Weterynaryjnej. Ostrowski został odznaczony za wysokie zdolności naukowe nagrodą, jak też przeniesiony na finansowanie państwowe (2). 13 lipca 1838 r. Edward Ostrowski uzyskał dyplom lekarza-weterynarza I klasy (3). W jego dyplomie w języku łacińskim zapisano „... z kompetencji urzędu naszego tegoż wielmożnego Edwarda Ostrowskiego jako lekarza weterynaryjnego I klasy uznajemy i ogłaszamy, jemuż możliwość wykonywania praktyki weterynaryjnej i inne prawa i przywileje, jakiegokolwiek do tego stopnia i miejsca są przywiązane dajemy i przyznajemy. Ażeby zaś to wszystkim, którym na tym zależy, było wiadome i stwierdzone, ten dyplom ręką naszą podpisany i pieczęcią Akademii Medyczno-Chirurgicznej zatwierdzony, jemuż dajemy. Dan w Wilnie w gmachu Akad. Września dn. 23 roku 1838” (4).

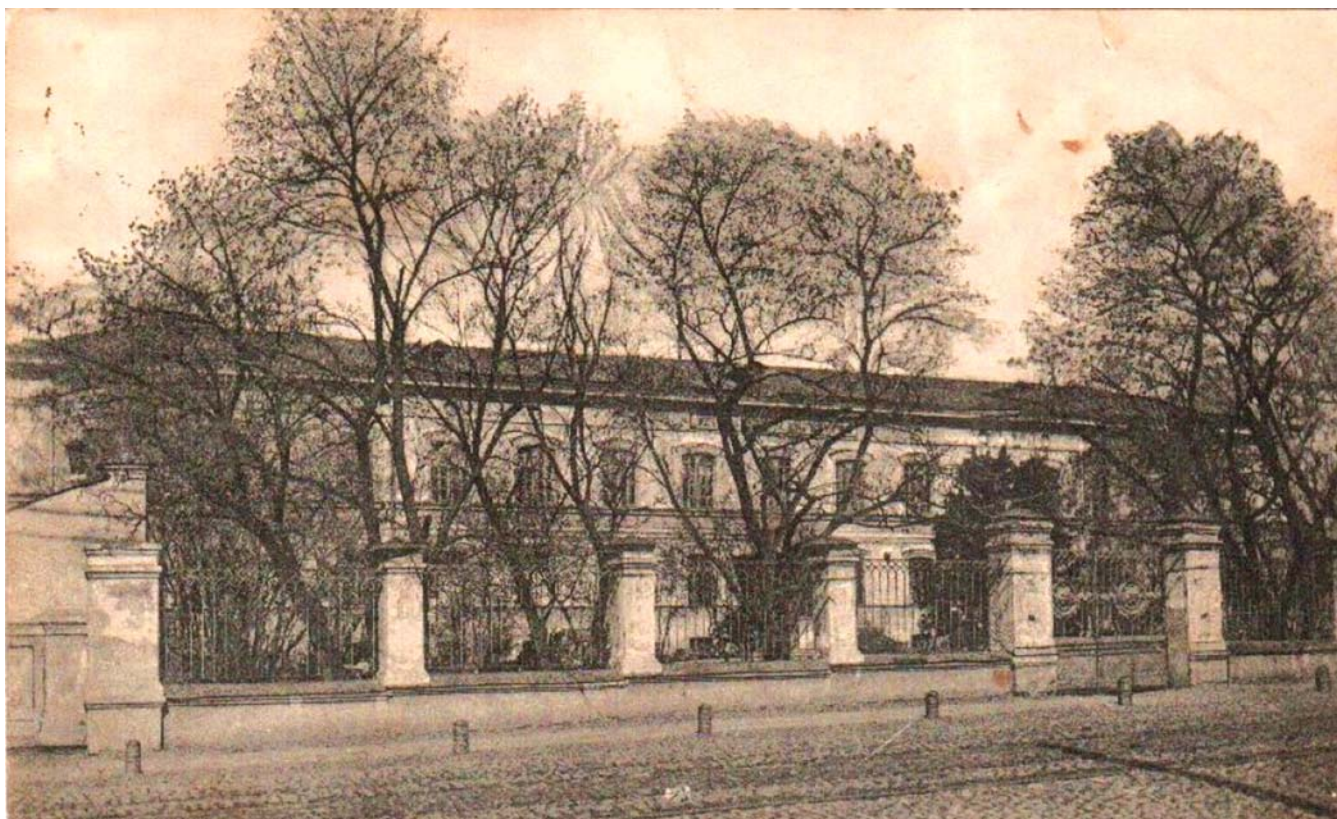
Od tego czasu rozpoczęła się kariera zawodowa Edwarda Ostrowskiego jako lekarza, pracownika urzędowego, wykładowcy i uczonego najpierw w Warszawie (1838-1853), a dalej w Charkowie (1853-1859). Początkowo był powołany na stanowisko asesora weterynarii zarządu lekarskiego w guberniach mazowieckiej i kaliskiej. Pracował w Warszawie, działał jako wykładowca na kilku uczelniach. W założonej w 1840 r. Szkole Niższych Weterynarzy w Warszawie pełnił obowiązki zastępcy dyrektora, a po śmierci jej dyrektora Fryderyka Jacoba, od 7 lutego 1841 r. – dyrektora (5) do czasu odjazdu do Charkowa w końcu 1853 roku. „Ostrowski jest jednym z twórców nowoczesnej weterynarii polskiej, stanowi ogniwem łączące szkołę weterynarii wileńską ze szkołą lwowską, jako uczeń Adamowicza

1. Edward Feliks Wincenty Ostrowski, portret. Źródło: Kuczyński A., Edward Ostrowski, „Tygodnik Illustrowany”, 1860, nr 21, s. 173.

2. Spis formularzy o służbie Edwarda Ostrowskiego. Źródło: Państwowe Archiwum Obwodu Charkowskiego, zespół 928, inw. 2, sygn. 82, k. 1.

3. Gmach Charkowskiej Szkoły Weterynaryjnej.

Źródło: ze zbiorów Centrum Muzealnego Uniwersytetu Biotechnologicznego w Charkowie.

i Muyschla, profesorów wileńskich, a nauczyciel Seifmana, organizatora szkoły weterynarii we Lwowie” (6).

16 września 1845 r. Edward Ostrowski został powołany do Rady Lekarskiej Królestwa Polskiego do załatwienia spraw weterynarii i udziału w komisji egzaminującej na stopnie naukowe weterynaryjne. W tym samym roku po obronie pracy „Zapalenie płuc albo pneumonia u bydła” uzyskał tytuł Starszego Lekarza Weterynarii (5). Był on często delegowany do okolic Królestwa Polskiego w celu wydawania zarządzeń odnoszących się do tępienia księgosuszu i brał udział jako znawca w sprawach weterynaryjnych związanych z wojskiem (4).

W okresie warszawskim zapoznał się z Alojzy Kuczyńskim (1820-1881), urzędnikiem, który w latach 1841-1846 pracował jako tłumacz w biurze Rady Lekarskiej (1). Kuczyński po śmierci swego przyjaciela ułożył „treściwy obraz jego krótkiego żywota” – wzruszający artykuł o życiu zawodowym i dorobku naukowym (7). „Oprócz specjalnego posiadał wykształcenie ogólne, umysł bystry, chęć do pracy i rozszerzania swej wiedzy niezmyśloną i wytrwałą. Obok tych przymiotów, zapowiadających w nim szermierza na polu naukowym, obdarzony sercem czułym, skłonny do poetycznych marzeń, przy wielkim hartie duszy,

(który przed najbliższymi przyjaciółmi wstrzymywał go od wynurzenia swych cierpień moralnych, nierozłączonych z życiem każdego człowieka) zawsze starał się okazać się spokojnym, wesołym, a będąc w przyzwoitej mierze dowcipnym i żartobliwym, stał się w każdym towarzystwie pożądanym” (7).

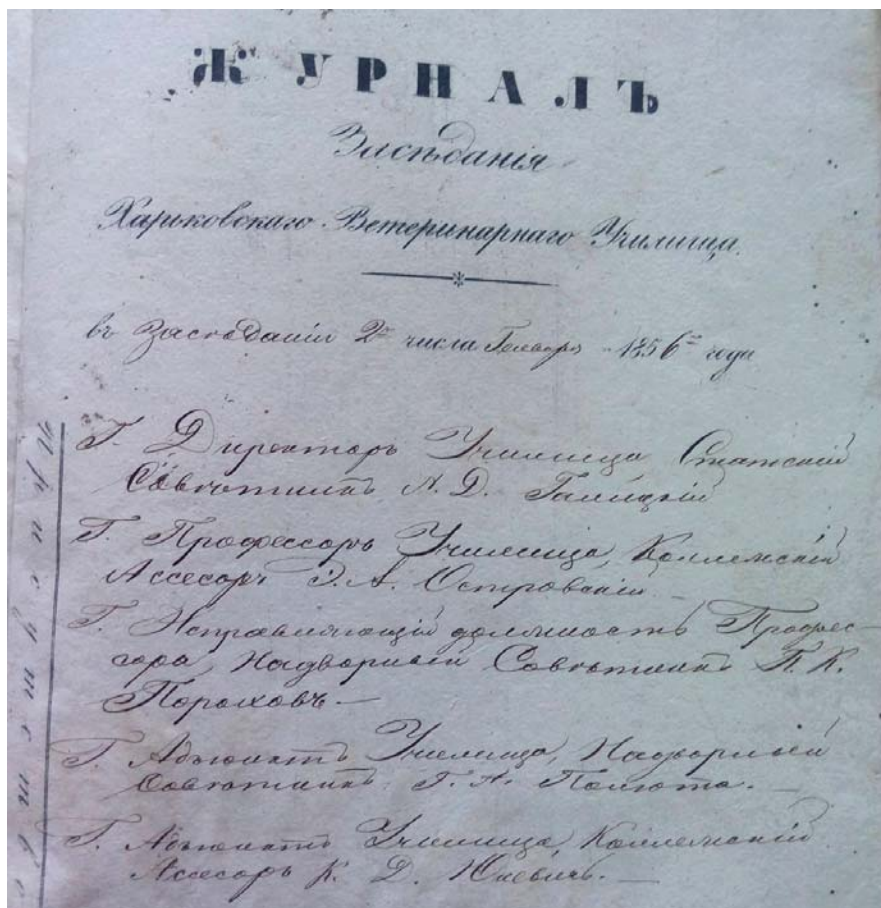
Obok pracy administracyjnej Ostrowski, wykładał weterynarię w Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Marymoncie, w owych czasach na przedmieściu Warszawy (1). W 1844 r. opracował on pierwszy zbiór przepisów w zakresie nadzoru nad zwierzętami w Polsce i na terenach Imperium Rosyjskiego – „Ustawa o policji weterynaryjnej regulująca środki prewencyjne oraz leczenie chorób zakaźnych zwierząt domowych”. Za swoje działania na rzecz opracowania statutu policji weterynaryjnej był uhonorowany pierścieniem z diamentem (5). Ten dokument został wydrukowany w Warszawie w języku polskim i rosyjskim.

Badania naukowe Edwarda Ostrowskiego miały charakter nowatorski, były wykorzystane do wykładania kursów, m.in. na Uniwersytecie Jagiellońskim. W okresie warszawskim opublikował „O chirurgii praktyczno-weterynaryjnej” (1845), „Opisanie i leczenie influenzy czyli zarazy końskiej pod różnymi postaciami i roz-

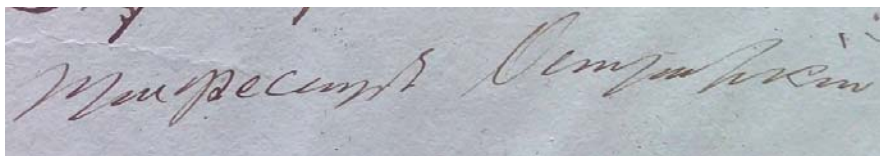
maitemi powikłaniami” (1847), „O życiu i pracach swego niegdyś profesora weterynarii w Akademii Wileńskiej Muyschla” (1853). W 1853 r. po obronie rozprawy pt. „O zarazie śledziona, czyli chorobie karbunkułowej” otrzymał w Radzie Lekarskiej najwyższy w tym zawodzie stopień magistra nauk weterynaryjnych (8).

W okresie warszawskim Edward Ostrowski ułożył swoje życie osobiste. 10 maja 1845 r. w parafii rzymskokatolickiej św. Andrzeja ożenił się z dwudziestolletnią warszawianką Anielą Julią Maciejowską (9). 3 kwietnia 1846 roku urodziła im się córka Adelaida (5).

W sierpniu 1853 r., gdy został skierowany na stanowisko profesora Charkowskiej Szkoły Weterynaryjnej, w życiu Edwarda Ostrowskiego rozpoczął się nowy okres – charkowski. „Gazeta Warszawska” 3 stycznia 1854 r. wymieniła: „W tych dniach opuścił nasze miasto P. Edward Ostrowski, (...) udając się do miasta Charkowa dla objęcia poruczonej mu przy Wyższej Szkole Weterynaryjnej katedry profesora” (10). Do Charkowa rodzina Ostrowskich przeniósł się na początku stycznia 1854 roku. Alojzy Kuczyński pisał: „Gdy siły ciała coraz bardziej upadały, skorzystał ś.p. Ostrowski ze zręczności objęcia z końcem 1853 roku katedry nauk weterynaryjnych w szkole wyższej w Charkowie, porów-

4. Strona z Dziennika posiedzeń Charkowskiej Szkoły Weterynaryjnej, na której wymienione nazwisko Edwarda Ostrowskiego (2 stycznia 1856 r.). Źródło: ze zbiorów Centrum Muzealnego Uniwersytetu Biotechnologicznego w Charkowie.

5. Autograf prof. Edwarda Ostrowskiego. Źródło: ze zbiorów Centrum Muzealnego Uniwersytetu Biotechnologicznego w Charkowie.

naney w prawach do uniwersytetów w cesarstwie, ażeby nie rozpraszać więcej swych czynności na różnorodne i wyczerpujące zatrudnienia, oddać się wyłącznie uprawie naukowej ulubionego przedmiotu swego” (7).

Wspólnie ze swoimi przyjaciółmi – profesorami Charkowskiej Szkoły Weterynaryjnej Napoleonem Halickim i Jerzym Polutą – tworzył w Charkowie niewielki ośrodek polskości, wokół którego gromadzili się polscy słuchacze uczelni. Profesor Ostrowski musiał pokonać trudności językowe, ale to mu się udało. Wykładał on patologię, terapię, weterynarię sądową, prowadził klinikę terapeutyczną, zainteresowania naukowe dotyczyły głównie parazytologii (11). W tym okresie napisał większość ze swoich 32 prac naukowych. Ostatnia praca „Terapia we-

terynaryjna” została ułożona w rękopisie tylko na 42 arkuszach.

Edward Ostrowski wraz ze swoim kolegą profesorem Polutą badał biologię czynników wywołujących koenurozę i bąblowicę zwierząt, odkrył i sformułował podstawowe prawo dotyczące endopasożytnictwa. W tym czasie już dość jasno nakreślił epizootiologię głównej robaczycy zwierząt, z naukowego punktu widzenia aktywnie sprzeciwiał się teorii spontanicznego generowania zoopasożytów. Na podstawie wyników swoich badań opublikował jedną z pierwszych prac doświadczalnych z zakresu helminologii w Imperium Rosyjskim p.t. „Doświadczenia z żywieniem zwierząt robakami w różnych okresach ich rozwoju, przeprowadzone w Charkowskim Instytucie Weterynaryjnym w latach 1857-

1858” (12). Udało mu się ustalić pełny cykl biologiczny pasożyta z udziałem zwierząt domowych i wykazać, że tasiemce rozwijają się w jelitach psów z zarodków znajdujących się w pęcherzach bąblowcowych, a jaja robaków dostają się do organizmu zwierząt ze środowiska. W związku z tym zaczęto uważać problem bąblowicy za mający nie tylko znaczenie medyczne, ale także weterynaryjne.

Edward Ostrowski został pierwszym, który ułożył unikatowy szkic historyczny o Charkowskiej Szkole Weterynaryjnej – obszerny artykuł „Komunikaty o Cesarzowskiej Rosyjskiej Szkole Weterynaryjnej w Charkowie. Od profesora Ostrowskiego” – opublikowany w 1856 r. w „Magazin für die gesammte Thierheilkunde”, czasopiśmie wydawanym w Szkole Medycyny Weterynaryjnej w Berlinie (13). Autor był człowiekiem swojej epoki, dlatego w artykule zwraca się do ówczesnych osób monarchicznych i rządzących, wymieniając ich działalność na rzecz wsparcia weterynarii charkowskiej. Publikacja ta jest niewątpliwie ważnym źródłem historycznym, które zasługuje na szerokie zastosowanie naukowe, ponieważ jest to pierwszy opis Charkowskiej Szkoły Weterynaryjnej, sporządzony kilka lat po jej powstaniu. Należy podkreślić, że pracował on w Charkowie w gmachu szkoły, który został wybudowany w końcu 1854 r. (architektor Michaił Lwów). Edward Ostrowski opisał tę instytucję edukacyjną jako żywy organizm, w którym wszystkie elementy – budynek i baza materialna, nauczyciele i uczniowie – tworzą trójjedną wspólnotę. Jego przemyślenia są aktualne do dziś, gdyż wywołują pytania o rolę nauczyciela i misję ucznia po ukończeniu studiów (14).

Wymienił on na kartach swego opracowania krótkie notki biograficzne Napoleona Halickiego, Jerzego Poluty, innych wykładowców w okresie jego pracy, a o swojej pracy zawodowej napisał następująco: „W Charkowie muszę prowadzić wykłady z zoopatologii specjalnej i zooterapii, chorób epidemicznych i policji weterynaryjnej (...). Prowadzę również klinikę terapeutyczną” (13). Bardzo ciekawe też były przemyślenia Ostrowskiego o edukacji weterynaryjnej, jej znaczeniu dla rozwoju nauki: „Nie ulega wątpliwości, że tylko wyższe wykształcenie lekarzy weterynarii może podnieść naukę do odpowiedniego i pożądanego poziomu doskonałości” (13).

Ostrowski komunikował się z niemieckim lekarzem weterynarii, pisarzem Georgiem Wilhelmem Schraderem (1788/1792–1869), podczas pracy nad biogra-

WETERYNARYA GOSPODARCZA NAUKA LECZENIA ZWIERZĄT DOMOWYCH

Wykładana w Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego
i Leśnictwa w Marymoncie

PRZEZ

EDWARDA OSTROWSKIEGO

B. DYREKTORA WARSZAWSKIEJ SZKOŁY WETERYNARYJNEJ.

WARSZAWA

NAKŁADEM KSIĘGARNI J. KAUFMANA

Krakowskie-Przedmieście Nr. 71.

1871.

6. Książka „Nauka leczenia zwierząt domowych”, (Warszawa, 1871, wyd. pośmiertne).

ficznym słownikiem „Leksykon biograficzno-literacki lekarzy weterynarii wszystkich czasów i krajów: a także przyrodników, lekarzy, rolników, koniuszych itp., którzy wnieśli wybitny wkład w medycynę zwierząt” (15).

Za swoją działalność zawodową dostał rangę asesora kolegijskiego – rangę cywilną VIII klasy w Tabeli Rang Imperium Rosyjskiego, co pozwalało mieć przywilej dziedzicznej szlachty (5). Był on członkiem wielu Towarzystw naukowych.

Towarzystwo Rolnicze Krakowskie i Towarzystwo Weterynarzy w Stuttgarcie zaprosiło go na członka korespondenta, niestety nagła śmierć nie pozwoliła mu odebrać dyplomów o członkostwie, były one przyznane po zgonie (16).

W 1855 r. według rozporządzenia ministra edukacji narodowej Awrama Norowa Ostrowski został kierownikiem kilkumiesięcznej wyprawy na stepy kazaskie. Jej owocem było „cenne sprawozdanie” – „Podróż do wewnętrznej Ordy Kirgisko-

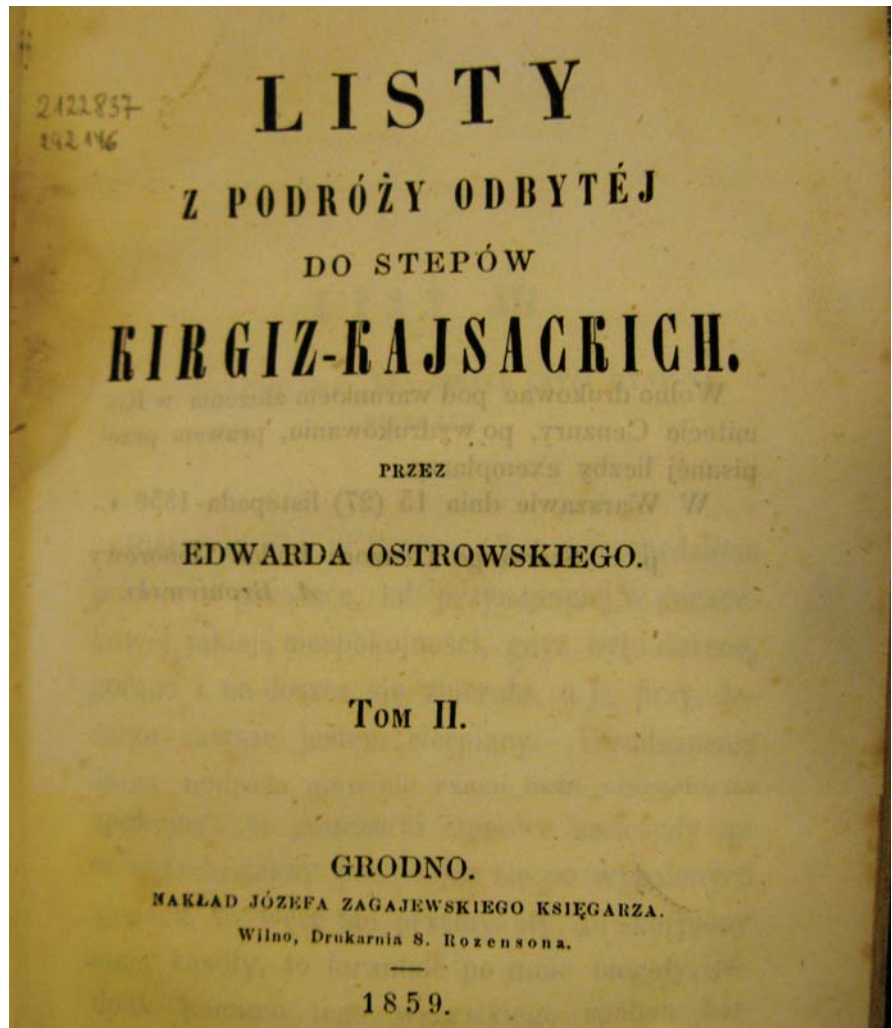
-Kazaskiej w celu weterynaryjnym”, opublikowane w roku 1859 w języku rosyjskim w Petersburgu (17). Sporządzał opisy stepów, natury, badał poziom życia miejscowej ludności, a także jej rozwoju kulturalnego. Sprawozdanie w opracowaniu literackim ukazało się w tymże roku w Grodnie w języku polskim (18). W dziele tym autor przekazał swoje wrażenia z podróży i kontaktów z miejscową ludnością. „Po wykonaniu tej mozolnej pracy przystąpiłem do opisu moich wędrówek w języku polskim w formie listów, które przygotowałem w odpowiedzi na prośbę moich przyjaciół z Charkowa” (19).

Pierwsze cztery listy dotyczą Charkowa. Dzięki umiejętnościom pisarskim zrehabilitował sprawozdanie i opublikował pracę pełną ciepłych wspomnień o Ukrainie i Charkowie. We wstępie odnotował: „Zimą 1853 roku, jadąc w szalenie zaśnieżonym ekwipażu z Warszawy do Charkowa, gdzieś w okolicach guberni Połtawskiej, z nudów czy ze zmęczenia, ot tak sobie, nie wiedząc czemu, zapytałem półspiętego listonosza: gdzie jesteście – w lesie czy w polu? Nie, panie, to step, odrzekł listonosz. Te ostatnie słowa wywarły na mnie ogromne wrażenie, sen spędzony z oczu, zimna nie czułem, gęsto spadający śnieg nie napawał mnie lękiem (...). Spoglądając na przepiękne, bezkresne pola naszej Ukrainy, na bujne, falujące zboże latem, nie mogłem sobie wyobrazić prawdziwych stepów, tych pustyni piaszczystych, w które zapędził mnie los na skrzydłach nauki. Stepy Astrachania, stepy Kałmuków i Kirgizów, smutne, jednostajne, ze żółkłymi szczotkami traw, wypalonych gorącym słońcem południowego nieba, w czymże są one podobne do stepów żywej Ukrainy?” (19). Bardzo skrupulatnie opisał marszrutę podróży, zwracając uwagę czytelnika na swoje uczucia. „Kto chce usłyszeć tylko gwizd stepowego wiatru czy głos muezina, kto chce odpocząć w namiocie półdzikiego Kałmuka czy Kirgiza, komu krajobraz wypalonych słońcem bezkresnych stepów miłszy jest niż cudowne widoki przepięknej Ukrainy, ten niech tego nie czyta, bo pisałem tylko dla przyjaciół” (19).

Na rok przyszyły planował on odbycie drugiej podobnej wyprawy do ludów na pograniczu Chin zamieszkałych. Niestety ten pomysł nie został zrealizowany. W 1859 r. Edward Ostrowski nagle zmarł, został pochowany w mieście Rokitnie w guberni kurskiej (obecnie obwód biełgorodzki, Federacja Rosyjska). „Umarł dnia 24 sierpnia 1859 roku na żółtą gorączkę, pochowany na miejscowym cmentarzu”

(7). Grób Ostrowskiego nie zachował się do naszych czasów. Żona i córka po jego śmierci wróciły do Warszawy. ●

Profesor EDWARD OSTROWSKI – wybitny polski weterynarz, jeden z twórców i dyrektorów Szkoły Weterynaryjnej w Warszawie, jako pierwszy w Polsce i Imperium Rosyjskim inicjował i opracował zbiór przepisów dotyczących nadzoru nad zwierzętami, a faktycznie zapoczątkował ustawodawstwo weterynaryjne. Pozostawił on dorobek naukowy zachowany w jego książkach i artykułach, w polskich kalendarzach i podręcznikach, z których korzystały całe pokolenia młodych weterynarzy. Został pierwszym naukowcem w Polsce, który ustalił zasady nowej nauki – weterynarii i ustawodawstwa weterynaryjnego. Ostatnim przystankiem życiowym został daleki Charków, gdzie spędził niemal sześć lat. Edward Ostrowski bardzo polubił to miasto, które stało się miejscem ukochanej pracy i dobrych przyjaciół – przytulnym zakątkiem na ziemi, w którym zrealizował siebie jako uczony w dziedzinie parazytologii weterynaryjnej. Zachowanie pamięci o Edwardzie Ostrowskim w Charkowie wspiera Konsulat Generalny Polski w Charkowie: w 2021 r. w cyklu filmów „Śladami kultury polskiej na Charkowszczyźnie” został nakręcony film „Едвард Островський / Edward Ostrowski” (scenariusz prof. Lubow Żwanko, <https://www.youtube.com/watch?v=c6IAfWbxQsk>), a też na kartach wieloletniego projektu – kalendarzów m.in. „Wybitni i znani Polacy Ukrainy Lewobrzeżnej – 2026” (karta „Styczeń”), „Polscy lekarze i Charków–2021” (karta „Luty”) (autor prof. Lubow Żwanko). Pamięci o wybitnych postaciach nigdy za wiele. Opracowanie przygotowane przez nasz polsko-ukraiński zespół naukowy to kolejna okazja, by przybliżyć sylwetkę Edwarda Feliksa Wincentego Ostrowskiego – uczonego, którego dziedzictwo nierozzerwalnie łączy Polskę z Ukrainą oraz Warszawę z Charkowem.

7. Książka „Listy z podróży odbytej do stepów Kirgiz–Kajsackich” (Grodno, 1859).

Piśmiennictwo

1. Kibkało D., Żwanko L.: Profesor Edward Ostrowski (1816–1859) – twórca weterynarii polskiej: zyciorys oczami współczesnego, „Textus et Studia”, 2021, 3 (27), 13, 14.
2. Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie, zespół 720, inw. 1, sygn. 1527, k. 6, 34, 95 odw.
3. Millak K.: Ostrowski Edward Feliks Wincenty, [W:] Polski Słownik Biograficzny, t. XXVI/1, zeszyt 108, Kraków–Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1981, 48.
4. Perenc A.: Historia lecznictwa zwierząt w Polsce / opracował i uzupełnił Konrad Millak, Warszawa, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1958, 164–165, 222.
5. Państwowe Archiwum Obwodu Charkowskiego, zespół 928, inw. 2, sygn. 82, k. 6 odw., 7, 7 odw.
6. Ostrowski Edward. [W:] Millak K., Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, 1963, 169.
7. Kuczynski A.: Edward Ostrowski. „Tygodnik Ilustrowany” 1860, nr 21, s. 173–174.
8. Kijas A.: Polacy w Rosji od XVII wieku do 1917 roku: słownik biograficzny. Warszawa, Pax 2000, 255.
9. Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie, zespół 0159d, jednostka: 1845/UMZ-1845, Małżeństwa, 1845, k. 389.
10. Kronika, „Gazeta Warszawska” 1854, 3 stycznia.
11. Millak K.: Polacy w nauce i służbie weterynaryjnej u obcych. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1957, 2, 296.
12. Історія Харківської державної зооветеринарної академії: 155 років, Харків: Золоті сторінки, 2006, c. 318.
13. Mittheilungen über die Kaiserlich Russische Tierarzneischule in Charkow. Vom Professor Ostrowski daselbst. „Magazin für die gesammte Thierheilkunde. Herausgegeben von dr. E. F. Gurlt und dr. C. H. Hertwig, professoren an der Konigl. Thierarzneischule zu Berlin”. Zweiundzwanzigster Jahrgang. Berlin, 1856, 139–240, 243.
14. Жванко Л., Кібкало Д.: Професор Едвард Островський і його „Повідомлення про Ветеринарну Школу в Харкові..” (1856 р.), [w:] Історія науки і біографістика / History of Science and Biographical Studies. 36. наук. праця (онлайн-медіа), 2025, nr 1, c. 58–69.
15. [1360] Ostrowski, E. (Polen) [w:] Biographisch-literarisches Lexicon der Thierarzte aller Zeiten und Länder: sowie der Naturforscher, Aerzte, Landwirthe, Stallmeister u. s. w., welche sich um die Thierheilkunde verdient gemacht haben / gesammelt von G. W. Schrader; vervollständigt und herausgegeben von Eduard Hering, Stuttgart: Ebner&Seubert, 1863, 309–310.
16. Wieś o zgonie ś. p. Edwarda Ostrowskiego, „Gazeta Codzienna”, 1859, 29 września.
17. Sobolewski J., Żwanko L., Kibkało D.: Polscy absolwenci i pracownicy Instytutu Weterynaryjnego w Charkowie na przełomie XIX i XX wieku, „Życie Weterynaryjne”, 2023, 98 (9), 579.
18. Edward Feliks Wincenty Ostrowski. [W:] Żwanko L., Wybitni Polacy i Charków: słownik biograficzny (1805–1918), Charków: Zoloti Storinky 2019, 104.
19. Ostrowski E.: Listy z podróży odbytej do stepów Kirgiz-Kajsackich. T 2, Grodno. Nakład J. Zagajewskiego, Wilno, drukarnia S. Rozenson, 1859, 2, 5–7.

prof. Lubow Żwanko, e-mail: zhvan2012@gmail.com